

I lyset av kallet

Taler

Gunnar Jahn

Dato

10 desember 1946

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til John Raleigh Mott

- 1 John Raleigh Mott, som skal dele årets Nobelpris med Emily Greene Balch, er også amerikaner. Han er født i Sullivan County i staten New York 25. mai 1865. Han skulle egentlig vært trelasthandler som sin far og fraktet tømmer på Delawareflodens bielver. Men han var en leselysten gutt, og byens metodistprest
- 5 fikk overtalt foreldrene til å la ham studere. Gutten visste lenge ikke hvad han ville bli. Faren ventet ham hjem igjen til trelasthandelen, og selv tenkte han på både å bli prest, jurist og politiker. Men i studieårene ble han grepet av Kristi evangelium til menneskene, og da K. F. U. M. hadde bud etter ham og bad ham bli reisesekretær blandt studentene ved Amerikas og Canadas universiteter, tok
- 10 han imot tilbudet som et kall fra Gud. Han fulgte kallet. Det førte ham ikke tilbake til Delawarefloden. Det førte ham ut over den vide verden, og det førte ham hit idag.

- De som har fått Nobels fredspris, pleier å ha navn som er kjent fra
- 15 fredskonferenser eller kongresser om nedrustningsproblemer og voldgiftstraktater, eller fra akutte politiske situasjoner, hvor de har hatt en lykkelig hånd i løsningen av store og alvorlige konflikter. Men den gamle John Mott er kommet hit fordi han har vært tro mot det kall den unge student fulgte, og har skapt verdensomfattende organisasjoner som har samlet millioner av
- 20 unge mennesker i arbeidet for de kristne idealer om fred og fordragelighet mellom menneskene. Han var aldri politiker, han var aldri aktiv i det organiserte fredsarbeid. Men han var alltid en levende kraft, en utrettelig kjemper i Kristi tjeneste, en såmann i unge sinn, som han åpnet mot de lyskilder som han mente kunne gi verden fred og føre menneskene sammen i forståelse og godvilje. Det
- 25 var alltid først og fremst ungdommen han arbeidet med. For det er i den alle muligheter lever. Den er framtidens ledere. Det sinnelag som fyller ungdommens hjerter, skal en gang gi verden dens ansikt. Og den gamle John

30 Mott er ennå midt i blandt de unge, utrettelig sin Herres tjener. Han har lidt
dype skuffelser i sitt lange liv. Men de har aldri böyet hans hjerte eller gjort hans
sinn koldt. Han tror på det godes seier, på at bak all strid og kamp og alle
skuffelser og nederlag venter oppfyllelsen av den kristne forjettelse om at alle
skal vorde ett. Man må bare være tro i sitt kall, bestandig i sin tillit til at det
tjenersinn som aldri går trett, en gang skal få se se den spire av fredens plogfurer
35 i en verden som er fri for frykt.

Den unge akademiker som reiste fra college til college for å predike Guds ord
blandt studentene, folte oppgavene og mulighetene vokse i sitt sinn. Han
forstod at det frimodige og åpne kameratskap, som blandt de kristne studenter
40 ved de amerikanske og canadiske universiteter sammen, kunde bli en mektig
impuls for hele verden, hvis det var mulig å vide ut kameratkretsen fra land til
land, og han fikk se sin dröm bli virkeliggjort. - De kristne studenters
verdenssammenslutning ble stiftet under Motts ledelse ved et möte på Vadstena
slott i 1895. Etter det dro Mott ut på sin förste misjonsreise. Han skulde
45 organisere studenterforeninger jorden rundt. På denne reisen besøkte han 24
land, stiftet 70 nye foreninger, dannet nasjonale kristelige studenterforbund i
India, Ceylon, Ny Zeeland, Australia, China og Japan, og korresponderende
medlemmer av verdensforbundet ble pekt ut i en rekke europeiske land, i Egypt
og på Hawaii. Siden har han gang etter gang reist jorden rundt. En har regnet ut
50 at han på sine reiser har tilbakelagt over to millioner engelske mil. Det er 70
ganger jordens omkrets.

Få mennesker har reist i så mange land og talt til så mange mennesker og skapt
en sånn tillit omkring seg som John Mott. Han reiste aldri uforberedt. Når han
55 skulle besøke et land, studerte han först dets kultur, dets skikker, de religiöse og
politiske forhold i landet. Når han kom, kunne han tale med de folk han mötte
som en venn som kjente landet og menneskene og deres livsforhold, og hans
sinn var alltid åpent for nye inntrykk, for andres måte å tenke og føle på. Han
var ikke en amerikaner som bragte et evangelisk budskap til Polen, til
60 Sydamerika, til Östen, på amerikansk manér. Han var en forkynner av en enkel
kristendom, som søkte den form som kunne gjøre den nær og levende for de
mennesker som skulle ta imot den. Gud er vår fader, sa han. Men er Gud vår
fader, er vi alle brödre, da er der ingen grenser og ingen raser som skiller
mennesker fra hverandre.

65 De studenter som søkte til Motts organisasjon, var ikke bare protestanter. De

kom fra de romersk- og greskkatolske kirker, fra de Thomas-kristne i India, fra de nestorianske, syriske og koptiske kirker. Han ville gi den kristne verden nye ledere, som med kjærlighet og vidsyn favnet ut over de gamle grenser som for hadde skilt menneskene. Alle raser har noe verdifullt å bringe til det store åndens samfunn, sa han, og alle raser og folk behöves for at Kristus kan åpenbare sin herlighet og utöve sin makt.

Han er selv metodist, men han reiste ikke i et kirkesamfunns tjeneste. Han arbeidet mellom folk av alle konfesjoner og alle raser, og hans råd og hans hender var åpne mot dem alle. Han sökte ikke bare de religiöse kretser, men vitenskapsmennene, de politiske förere, statsmennene og först og sist ungdommen. Hans enkle forkynnelse virket inspirerende, som en kraftkilde, og hans sterke, uegennyttige, noble karakter grep dem han talte til eller samtalte med, og vant ham venner og tilhengere, åpnet veiene for det brorskap mellom menneskene under Kristi förerskap som var hans forkynnelses kjerne.

Han er dessuten en organisator av store dimensjoner. Den verdensorganisasjon av kristne studenter som han stiftet i Vadstena, vokste under hans ledelse til en mektig organisasjon med hundretusener av medlemmer i mer enn förti land. Han organiserte en rekke verdenskonferanser av kristne studenter. Den mest kjente er den som ble holdt i 1907 i Tokio og som ble et gjennombrudd for bevegelsen i Östen.

Hans sterke personlighet preget organisasjonens arbeid, dens program og de resolusjoner den sendte ut over verden. Vi kristne studenter, heter det i en sånn resolusjon, tror på den grunnleggende likerett mellom alle raser og nasjoner, og ser det som en del av vår kristenplikt å gi uttrykk for det i vårt samvær med mennesker. Vi ser det også som vår absolutte plikt, av alle krefter å bekjempe alt som kan före til krig og krigen selv som et middel til å ordne internasjonale tvistigheter.

Motts og hans studenterbevegelses arbeid for freden, for godvilje og forståelse mellom menneskene, var en naturlig fölge av hans syn på Kristus som fredsyrsten. Der ble en gang heist et slagord som en fane over hans bevegelse. Gjör Kristus til konge, heter det. Det er sånn Mott har fölt det. Kristus var den konge han tjente, og den kamp han förte, var en kamp for å vinne verden for den fred hans Konge ville gi menneskene.

I over 30 år var Mott de kristne studenters organisator og fører. Men samtidig har han også i årtier vært den ledende kraft i K. F. U. M., den organisasjon som først kalte ham til ungdomsarbeidet, og i 1926 ble han president for The
110 World's Alliance of the Young Mens' Christian Associations. Denne organisasjon arbeider noenlunde etter de samme linjer som studenterfederasjonen, men den favner videre. I den finnes folk fra alle samfunnslag og yrker, gutter og unge menn, to millioner medlemmer i mere enn et halvthundre land. Den er bygget opp av selvstyrende nasjonale
115 organisasjoner over hele jorden og fra alle kristne bekjennelser. De utveksler utsendinger og skrifter, holder studiekretser, internasjonale og ökumeniske møter, og søker gjennom planmessig arbeid å finne konstruktive løsninger for fredsarbeid mellom folkene.

120 John Mott er fremdeles verdensalliansens leder, dens inspirerende kraft, og gjennom hans fremragende organisasjonsevne og utrolige evne til å samle penger til de organisasjoner som står under hans ledelse har det lyktes å løse store og betydningsfulle oppgaver av humanitær art ved siden av den åndelige innsats som organisasjonen har gjort. Da de fleste internasjonale organisasjoner falt fra
125 hverandre under den første verdenskrig, samlet Mott sine organisasjoners krefter i et mektig arbeid for nettopp i denne ulvetid å bygge bro mellom menneskene ved å få i gang velferdsarbeid blandt soldatene ved frontene og ved å hjelpe millioner av krigsfanger på begge sider. Han trådte i forbindelse med ledende statsmenn både i krigførende og nøytrale land, var ustanselig på reise fra
130 land til land og ved frontene, valgte ut sine medhjelpere, og samlet inn 250 millioner dollars til arbeidet. Hans menn var i ustanselig virksomhet for å gjøre krigsfangenskapet tålelig både moralsk og fysisk, og for å forberede sinnene for et normalt liv etter krigens opphør, uten den bitterhet som krigen og fangenskapet måtte skape, så det igjen skulle bli mulighet for et samarbeid
135 mellom folkene.

Det var et av de største fredsarbeider som er utført i hele verdens krigshistorie, skrev president Taft, og han legger til at det i det vesentlige skyldes Motts organisasjonsgeni og inspirerende førerskap.

140 Etter våpenstillstanden ledet Mott et veldig arbeid blandt de demobiliserte soldater, og tusener av unge menn ble reddet fra å gå til grunne, fysisk og moralsk. Som en anerkjennelse av Motts enestående organisasjonsevne og energi ble han og hans medarbeidere innbudt, til å forestå gjenpppbygningsarbeidet i

Polen, Tsjekkoslovakia, Hellas, Bulgaria, Romania, Estland, Lettland og Litauen.

Også i den annen verdenskrig har K. F. U. M. under Motts inspirasjon utført et mektig velferdsarbeid i fangeleirene, og da krigen sluttet, var Mott tross sine 80 år igjen på reise gjennom mange land for ennå en gang å knytte de internasjonale forbindelser som var revet i stykker av krigen, og for å forberede den første verdenskonferanse for sin organisasjon. Den ble holdt i Genève i sommer under Motts ledelse.

Men det er ikke bare det internasjonale arbeid mellom kristen ungdom i alle land som har tatt i bruk Motts store føreregenskaper. Han har også i en menneskealder vært den ledende skikkelse i det ökumeniske arbeid. På verdenskonferensen i Edinburgh i 1910 overdro de protestantiske kirker i Europa, Nordamerika og Australia Mott ledelsen av deres internasjonale virksomhet. Siden har Mott fått med i dette samarbeidet også kirkesamfunnene i Afrika, Asia og Sydamerika. Han har også opprettet og ledet International Missionary Council og Institute of Social and Religious Research.

På Misjonsrådets generalmöte i Jerusalem i 1928 møttes de europeiske og amerikanske kirkers representanter med representanter for kristne kirkesamfunn i den muhammedanske verden, i Hollandsk og Britisk India, i Kina, Turkestan, Persia, Irak, Arabia og Afrika under Motts ledelse. Mötet vedtok et utførlig konstruktivt raseprogram, som også inneholdt regler om beskyttelse av de innfødte mot økonomisk og sosial urett, og planer om hvorledes man skulle unngå rivninger mellom nasjoner som foretok økonomisk ekspansjon. I 1938 ledet han det tredje verdensmöte for det internasjonale misjonsråd i Tambaram i India.

Utrettelig har Mott over hele jorden arbeidet for å bekjempe rasefordommer. Han kjente dem bedre enn noen, for han hadde vært overalt, snakket med alle mennesker, og systematisk studert forholdene i alle de land han besøkte.

Wang, som fire ganger har vært Kinas utenriksminister, sier at i mange kriser i Östen, når internasjonale komplikasjoner kunne lede til alvorlige forviklinger, kastet Mott sin innflytelse i vektskålen for å få i stand en fredelig lösning.

President Wilson, som hadde ubegrenset tillit til Motts karakter og dyktighet,

185 forsøkte i 1913 å få ham til å overta ambassadørstillingen i Kina, fordi han var
fortrolig med folk og forhold i Kina, og fordi mange av de menn som var de
mest aktive ved opprettelsen av en ny regjering og et nytt regime i Kina var hans
venner og medarbeidere i K. F. U. M. - Men Mott avslo. Han hadde et kall han
190 måtte være trofast mot. Han ville føre sitt fredsarbeid videre gjennom de mange
internasjonale organisasjoner han var leder for. Jeg vet ikke når jeg har vært så
skuffet, sa Wilson, da han fikk avslaget.

Da det i 1916 var opstått en meget alvorlig konflikt mellom Amerika og Mexico,
utnevnte Wilson Mott til medlem av den delegasjon han i den anledning sendte
195 til Mexico, og det er karakteristisk for Motts hele posisjon at Motts oppnevning
i avisene ble oppfattet som en utstrakt hånd til Mexico. Det er heller ikke
usannsynlig at Motts intime fortrolighet med mexikanske forhold og hans
fredsvilje hadde avgjørende innflytelse på den løsning av det spente forhold som
kom i stand.

200 Året etter var Mott med som medlem av en amerikansk diplomatisk misjon til
Russland. Hans tyske venner bebreidet ham siden at han hadde deltatt i denne
misjon, men han hadde ikke noe politisk oppdrag, og det er bemerkelsesverdig
for den anseelse han nöt at tyskerne etterpå vedtok å uttale sin tillit til renheten i
205 Motts motiver, selv om de helst hadde sett at han hadde oppgitt sin
internasjonale stilling for han reiste.

Motts arbeid for å utjevne rasemotsetningene var et ledd i hans fredsarbeid.
Men det var ikke bare det. Det var også et arbeid for å skape verdige forhold
210 mellom menneskene innenfor de enkelte land. I sitt eget land, i Amerika, har
han gjort et stort arbeid for negrene. Den kamp som føres mot fordommene i
ens eget samfunn, stiller kanskje større krav til en manns personlighet og
karakterstyrke enn noe annet. Mott var den drivende kraft i arbeidet for å få i
stand grupper i Syddstatene med både sorte og hvite medlemmer, ledende menn
215 fra begge raser på de forskjellige områder for å løse spenningen mellom rasene.
Han ledet det første kristelige studentmöte for negrer i Amerika i 1914, og
samme året ble det for første gang i Amerikas historie under Motts ledelse holdt
et stort møte av sorte og hvite kristne fra Nord- og Syddstatene. Hvis vi er kristne,
sa Mott i sin avslutningstale, må vi kunne leve side om side som virkelige venner,
220 i jevnbyrdighet, rettferdighet og gjensidig aktelse.

Det er det synet som har vært grunnlaget for alt Motts arbeid blandt de

225 forskjellhge kirkesamfunn og misjoner, mellom rasene og mellom folkene. De tre store verdensorganisasjoner som i en menneskealder har stått under hans ledelse, studenterbevegelsen, K. F. U. M. og det internasjonale misjonsråd, har vært instrumenter i hans hender for å skape den ånd av kristelig fordragelighet og kjærlighet som kan gi verden fred.

230 Elihu Root som selv har fått Nobels fredspris, og som en gang var Amerikas utenriksminister, har sagt om Mott:

235 »Hans mektige personlighet og absolutte offervillige oppgåen i fredsarbeidet har aldri, tror jeg, hatt sin like. Han har ikke fått sin innflytelse gjennom sine offisielle stillinger, men har gjort disse stillinger betydningsfulle ved det arbeid han har utført. Han har personlig i årevis reist over hele jorden, idet han benyttet sin offisielle posisjon som grunnlaget for å skape og fremme en universell sympati for de fundamentale ideer hvorpå freden nødvendigvis hviler.»

240 Det er et herlig syn, sa engang Disraeli, å se en stat bli reddet av sin ungdom. Men er det ikke et enda herligere syn, sier Mott, å se den studerende ungdom i alle folk og raser stå sammen i strevet for å fremme den mellomfolkelige freds- og velviljes høye idealer.

245 Mange fremragende kvinner og menn, beundringsverdige idealister, har gjort et veldig arbeid for å skape fred og voldgiftsavtaler mellom folkene, for å organisere internasjonale domstoler og å bygge opp Folkeforbundet og Forenede Nasjoner. Det har ikke Mott gjort. Men han har forsøkt å skape den
250 atmosfære som kan gi fredsarbeidet vekst og styrke og trygghet.

Han har selv engang uttrykt det sånn: La oss alltid legge vekt på voldgiftsavtaler og andre mellomfolkelige ordninger på freds- og voldgiftskonferanser, på opplysningskampanjer om disse livsviktige spørsmål, og på å vise praktisk
255 skjønn i disse ting, men la oss også være enige om at det mest grunnleggende av alt, det som skal gi liv og effektivitet til alt det øvrige, det som alene formår å skape og opprettholde den atmosfære, hvori mellomfolkelig voldgift kan leve, det som skal gjøre den effektiv eller allerhelst overflødig - det er å få fram det rette sinnelag, den rette innstilling av hjerte og tenkesett, det er å skape den rette
260 ånd i folkenes liv.

265 Motts arbeid har vært viet det mest grunnleggende av alt. Han har gått ut til den
hele verden og åpnet hjertene for fredens tanker, for forståelse, kjærlighet og
fordragelighet. Han har gjort det som et Guds-kall, og i lyset av kallet har han
forberedt den muld hvorav verdens håp skal gro.

Kilde

Les Prix Nobel en 1946, s. 80-86.

270

Emner

Fred, Kristendom, Menneskeverd, Nestekjærlighet, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale, Religion

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/i-lyset-av-kallet>

275

280

285

290

295

300